

SAVEZ KOMUNISTA U BORBI ZA BOLJI KVALITET IZDAVAČKE DELATNOSTI I VOJNE PUBLICISTIKE

Savetovanje o aktuelnim idejnim problemima vojne publicistike i izdavačke delatnosti organizovao je Komitet u skladu sa Akcionim programom i na osnovu Plana rada Konferencije organizacije SK u SSNO.¹

Idejno-političku osnovu za savetovanje predstavljali su stavovi usvojeni na Desetom kongresu Saveza komunista Jugoslavije, zatim stavovi iz Akcionog programa za delovanje komunista, organizacija i foruma SKJ u JNA i Konferencije organizacije SK u SSNO.

Poseban motiv za održavanje takvog savetovanja i za određivanje njegovog sadržaja predstavljale su misli druga Tita iz intervjua »Vojnom delu«, decembra 1973. godine, i njegova upozorenja da *vojna nauka i publicistika imaju vrlo odgovorne zadatke*. U vezi s tim drug Tito je rekao:

»Naša vojna publicistika mora da doprinosi teoriji i praksi izgradnje sistema opštenarodne odbrane, posebno oružanih snaga, da podstiče stvaralaštvo, da naša i strana dostignuća učini dostupnim ne samo oružanim snagama već i društvu u cjelini, da pomogne iznalaženje najboljih rešenja«.²

Razmatrajući te stavove u organizacijama Saveza komunista i u organizacijskim jedinicama i ustanovama SSNO nije bilo dileme da organizacije i rukovodstva SK, a posebno komunisti koji rade u izdavačkim ustanovama, imaju zadatak da na osnovama koncepcije opštenarodne odbrane i u skladu sa politikom SKJ obezbede naučno zasnovanu i kvalitetnu pisanu reč za potrebe oružanih snaga, da pomažu i podstiču opštevojno, vojno-stručno, moralno-političko i

¹ Savetovanje je održano nakon gotovo jednogodišnje i veoma široke pripreme, 17. juna 1976; prisustvovalo 118 učesnika, od kojih je svaki šesti učestvovao u veoma živoj raspravi.

² Iz intervjua druga Tita, »Vojno delo«, br. 6/73.

opšte obrazovanje pripadnika oružanih snaga, i da doprinose celokupnim pripremama zemlje za odbranu.

Na osnovu tih idejnih opredeljenja u organizaciji SK u SSNO-u sasvim su jasno određivani pravci akcija i konkretizovani njihovi sadržaji. Nedvosmisleno je rečeno, osim ostalog, da organizacije, rukovodstva i svi komunisti moraju neprekidno podsticati organizovanu aktivnost na razvijanju i unapređivanju vojne publicistike i izdavačke delatnosti, boriti se za njeno još bolje organizovanje i kadrovsko jačanje, kako bi ona mogla uspešno da se suprotstavlja svim suprotnim ideologijama i negativnim tendencijama uopšte, a posebno u oblasti vojne nauke i teorije, izgradnje oružanih snaga i realizacije koncepcije opštenarodne odbrane.

Marksističko obrazovanje, idejno i stručno osposobljavanje vojnika i starešina jedan je od osnovnih strateških zadataka organizacije SK u JNA. Za to je, pored ostalog, neophodna i obimna i kvalitetna pisana reč, pri čemu se naglasak, ipak, stavlja na njen kvalitet, na zahtev da što više bude u funkciji vojno-stručnog i ideološko-političkog osposobljavanja pripadnika oružanih snaga u celini. Što se obima tiče, stav organizacije Saveza komunista u SSNO je uvek bio da treba što više pisati, stalno podsticati i brižljivo negovati raznovrsne forme pisane reči, podrazumevajući, naravno, kvalitet tekstova, realnost u proceni tiraža, stalno i neposredno kontaktiranje izdavača sa odgovarajućim armijskim institucijama i čitaocima, itd. Vojna publicistika, u stvari, u svim svojim dimenzijama mora da bude bogata i raznovrsna, kako bi mogla da odgovori na potrebe oružanih snaga. Taj stav se odnosi na sve vrste literature, ali opštevojna, stručna i ideološko-politička (u najširem smislu reči) imaju poseban značaj, pa moraju biti u centru pažnje komunista.

Savezni sekretarijat za narodnu odbranu je, već i po svojoj funkciji, osnovni i najodgovorniji činilac u pogledu planiranja i usmeravanja vojne publicistike i izdavačke delatnosti; organizator je i nosilac glavnih poslova u vezi s razradom i normativnim oblikovanjem doktrine opštenarodne odbrane; za te poslove ima potrebne organe, kadrove, sredstva i materijalno-tehničke mogućnosti i odgovoran je za utvrđivanje izrivačke politike. Iz takve odgovornosti proizilaze i zadaci po komandno-upravnoj, stručnoj i partijskoj liniji za starešine i članove SK u SSNO u angažovanju na tako važnom području rada. Otuda i zaključak da je bilo potrebno okupiti i angažovati u raspravi što širi krug ljudi koji rade u izdavačkim ustanovama, odnosno koji se bave ili se koriste pisanom rečju, te one koji, po funkciji upravne i komandne nadležnosti ustanova u kojima rade, imaju uticaja na tu sve razuđeniju delatnost.

Najznačajniji razlog za održavanje savetovanja bio je aktuelna potreba da se u tako širokoj i brižljivo pripremljenoj raspravi sagleda u kojoj meri je izdavačka delatnost u funkciji napora koji se čine i koji, u narednom periodu, predstoje u realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane, izgradnji doktrine opštenarodnog odbrambenog rata i modernizaciji oružanih snaga, jačanju njihovog unutrašnjeg jedinstva i učvršćivanju moralno-političkog stanja, odnosno, uopšte, u (funkciji) pripremanju društva za odbranu. Takav pristup problemu opredelio je i cilj savetovanja. Sadržaj je, pak, određen na osnovi širokog konsultovanja upravnih organa, izdavačkih ustanova, organizacija i organa SK, Saveta za izdavačku delatnost u oružanim snagama, itd.

Rasprava na savetovanju vođena je na osnovi uvodne informacije o aktuelnim idejnim problemima vojne publicistike i referata o pravilsko-udžbeničkoj literaturi, o aktuelnim problemima u vojnim časopisima i o publicistici koja se bavi tematikom NOR-a.

OCENA DOSADAŠNJEG PERIODA

U protekle tri decenije izdavačke ustanove, organi i komunisti SSNO, postigli su značajne rezultate i na području vojno-izdavačke delatnosti. Milionski tiraži dela sa liste objavljene literature značajno su doprinosili stručnom i ideološko-političkom obrazovanju, podizanju svesti vojnika i starešina JNA, izgradnji borbene spremnosti oružanih snaga u celini, razvijanju socijalističkih odnosa među ljudima, većem stepenu organizovanosti i jačanju discipline i odgovornosti, kao i podizanju njihovog uverenja u borbi za ostvarivanje politike SKJ, za jugoslovenski samoupravni socijalizam, za nezavisnu i nesvrstanu politiku SFRJ.

Poslednjih godina postignuti su zapaženi rezultati u stvaranju osnovnih doktrinarnih dokumenata koji su bili od značaja za izgradnju oružanih snaga. U mnoštvu izdatih internih dokumenata, javnih teorijskih radova i publikacija, dati su odgovori na bitna pitanja iz domena doktrine opštenarodne odbrane, što pospešuje rad na daljoj razradi koncepcije opštenarodne odbrane i vojnoj primeni u jačanju sistema opštenarodne odbrane, društvene bezbednosti i samozaštite.

Značajan doprinos razradi teorije i obogaćivanju prakse na području opštenarodne odbrane i unapređivanju vojne misli uopšte predstavljaju izdanja biblioteka Vojnoizdavačkog zavoda »Savremena vojna misao«. U tim izdanjima, bilo od domaćih pisaca ili u

prevodima, šire se razmatraju pojedini aspekti ratne veštine, strategije oružane borbe, iskustva iz savremenih revolucionarnih i oslobodilačkih ratova, strategije nekih stranih zemalja i armija.

Značajan napredak i zapaženi rezultati postignuti su i u publikovanju literature namenjene za ideološko-političko vaspitanje i marksističko obrazovanje armijskog sastava. Reč je o naučno fundiranoj, klasno opredeljenoj, idejno-politički angažovanoj i vaspitno usmerenoj literaturi koja je nezamenljiva u ostvarivanju naših programa političkog obrazovanja i formiranja pogleda zasnovanih na marksističkoj nauci i na stavovima i politici SKJ. Dobar primer za to je i udžbenik »Odbrana socijalističke Jugoslavije« izdat na jezicima naroda i narodnosti Jugoslavije, što značajno doprinosi ostvarivanju programa obrazovanja i vaspitanja mladih generacija pripadnika Armije.

Ono što su dosad vojni izdavači objavili o NOR-u jugoslovenskih naroda i narodnosti, ili u vezi sa NOR-om, zahvaljujući usmeravanju od strane SSNO i angažovanju organizacija SK, te komandnih, upravnih i izdavačkih organa, kao i ličnom zalaganju autora — bilo je na potrebnom naučnom i idejnom nivou, čime je stvoren bogat fond literature od neprocenjive vrednosti za dalji rad na teorijskom izučavanju oslobodilačkog rata i revolucije.

U izdavačkoj delatnosti se sve više i neposrednije, kao nosioci izdavačke politike, angažuju odgovarajući organi SSNO, a specijalizovane vojnoizdavačke ustanove se usmeravaju na realizovanje utvrđenih programa i izdavačke politike SSNO, usklađene sa planom perspektivnog razvoja oružanih snaga i, u okviru njih, JNA. To obezbeđuje javnost te delatnosti, što je od posebnog društvenog značaja i pospešuje angažovanje sve šireg kruga saradnika, doprinoseći da raznovrsnim oblicima pisane reči budu obuhvaćene gotovo sve oblasti života i rada oružanih snaga i svih ostalih faktora opštenarodne odbrane. To, ujedno, ukazuje na potrebu da se oko utvrđivanja izdavačke politike okupi najširi broj starešina organizacijskih jedinica SSNO, pogotovu one koje imaju upravne nadležnosti u oblasti izdavačke delatnosti i publicistike, odnosno koje su na čelu jedinica i ustanova velikih korisnika vojnih izdanja.

POKRENUTI PROBLEMI

Sve viši kvalitet vojnih izdanja i publikacija i stalno aktueliziranje njihovog sadržaja — pretpostavke su za sve veće interesovanje čitalaca za proširivanje znanja, za blagovremenu i kvalitetnu infor-

maciju o bogatoj praksi razvoja oružanih snaga i vojne misli uopšte. Upravo s tog stanovišta nema razloga samozadovoljstvu zbog postignutih rezultata, pogotovu u pogledu korišćenja pisane reči u stručnoj obuci, političkom obrazovanju i vaspitanju. Naime, nedovoljno je širih, smišljeno organizovanih i vođenih akcija o knjizi i za knjigu, pogotovo kada je reč o popularisanju pisane reči i stimulisanju čitanja, učenja, pa i pisanja različitog obima i tematike. Takve akcije bi, verovatno, pospešile veću ujednačenost, bolju organizovanost, neposredniju koordinaciju i širu integraciju nekih poslova u oblasti publicistike i uopšte izdavačke delatnosti u Armiji, na čemu se sve više insistira, pogotovu kada je reč o ujednačavanju shvatanja i prakse u sektorima i upravama SSNO.

Veći stepen koordinacije u izdavačkoj delatnosti bi obezbedio objedinjavanje snaga i sredstava, izbor težišnih zadataka, kvalitetno izvršavanje zadataka planiranim u skladu sa realnim potrebama i stepenom izgradnje oružanih snaga i realizacije koncepcije opštenarodne odbrane.

Kadrovska situacija u ustanovama koje se bave izdavačkom delatnošću dosta je nepovoljna, naročito s obzirom na mali broj, neadekvatnu starosnu strukturu, sporo znavljanje, nedovoljno stimulisanje i neredovno školovanje kadrova, što, kao problem, zahteva širu pažnju i efikasnija rešenja.

Pravilsko-udžbenička literatura zasluđuje posebnu pažnju, jer se njenim izdavanjem bavi više institucija; ona je sve razudeniya i u njoj se podrobno razrađuju utvrđene teorijske osnove naše vojne doktrine i koncepcije opštenarodne odbrane, a za tim su potrebe, naročito u borbenoj obuci i vaspitanju, inače veoma velike. Pretpostavke za uspeh u tome su: adekvatnija organizovanost, ujednačeni pogledi o profilu kadrova koji će se baviti tim poslom, celovitije sagledavanje potreba i realnije planiranje izdanja.

Stepen razvitka društva, dostignuti nivo u izgradnji vojne doktrine i u njenoj realizaciji podrazumevaju snažniji uticaj marksističke kritike i kritičke naučne misli uopšte, a to znači i u oblasti vojne publicistike. U stvari, društveni karakter koncepcije ONO, potreba za daljim razvojem jedinstvenog sistema opštenarodne odbrane, zahtevi za širim stvaralaštvom u teoriji ratne veštine itd. — pretpostavljaju tako razvijenu i angažovanu kritičku misao koja će, u isto vreme, vrednovati prave kvalitete i nove prodore i biti sigurna brana svim neprihvatljivim idejnim kretanjima i ograničenjima koja, objektivno, sputavaju kreativni rad i stvaralaštvo.

Dakle, društvena je potreba da se stvaralačka kritika u našoj vojnoj publicistici smišljeno podstiče, da se broj kritičkih i polemičkih

priloga povećava i da se u njima zahvataju ključni teorijski i praktični problemi, s ciljem da se podstakne stvaralaštvo, ukaže na puteve prevazilaženja postojećeg i otkriju nova rešenja i mobiliju sve snage za njihovo ostvarenje. Pri tome valja imati u vidu da je koncepcija ONO, kao izraz našeg društvenog bića i jedna od prirodnih samoupravnih funkcija društva, u stvari, stvaralačka kritika, negacija klasične vojne škole, stare doktrine i prakse, zbog čega tu našu autentičnu teoriju i izvornu praksu daljom kritikom treba dograđivati, proširivati. Pri takvom stanju nema razloga da se, čak i u pojedinačnim slučajevima, kritika shvata kao konfrontacija starešina i atak na integritet pojedinaca, već kao polemika o teorijskim i praktičnim problemima, započeta, vođena i do kraja dovedena dostojanstveno, argumentovano, korektno i s jednim ciljem — da se napred ide brže i sigurnije, da se dođe do boljih, savremenijih i originalnih rešenja.

Odavno se ocenjuje da starešine, a posebno komandni kadar, nedovoljno pišu i retko sarađuju u časopisima, ali se nedovoljno i neefikasno radi na tome da se to stanje znatnije popravi. To je razlog što u časopisima nema dovoljno iskustvenih priloga, temeljenih na praksi i životu trupe. Sigurno je jedan od razloga za to i nedovoljno stimulisanje starešina da pišu, kao i pogrešna shvatanja o saradnji u časopisima. Put za prevazilaženje tog nezadovoljavajućeg stanja jeste da se starešinama sugerišu teme, ukaže im se na literaturu, da im se pomogne u selekciji iskustava, da se podstiču na pisanje i saradnju u časopisima itd., ne prepuštajući to samo afinitetu pojedinaca. Sadašnji niski autorski honorari takođe su jedan od destimulirajućih faktora za pisca i pisanje, što znatno sužava aktuelnu problematiku u časopisima, pa i inače nepopunjene redakcije dovodi u težak položaj.

Izdanja na temu NOR-a su i brojna i dragocena, ali među njima, gledano sa stanovišta potreba oružanih snaga, nema dovoljno iskustvenih radova, tematski tako usmerenih da daju bogatstvo prakse i osnovne pouke iz delovanja na pojedinim područjima. Naime, u praćenju te tematike izdavači se više okreću zbornicima sećanja i monografijama brigada i odreda, dok su neke suštinske i aktuelne teme ostale nedovoljno obrađivane (borbena dejstva na privremeno zaposednutoj teritoriji, otpor u velikim gradovima, dejstva noću, izvođenje diverzija itd.) Bogat istoriografski put, relativno velik broj ljudi koji te probleme poznaju i prate, potreba za studijskim i iskustvenim člancima itd. — stvaraju osnovne pretpostavke da se takvo stanje prevaziđe.

Ozbiljna je potreba da se organizacija Saveza komunista u SSNO ubuduće češće i temeljitije bavi problemima vojne publicistike i izdavačke delatnosti. Očevidno je da ti problemi moraju češće nego dosad biti na dnevnom redu i to, ne samo u osnovnim organizacijama svih onih organizacijskih jedinica SSNO koje imaju neposrednu ili posrednu vezu sa izdavačkom delatnošću, već i druge. U vezi s tim, komiteti sektorskih konferencija, odnosno osnovne organizacije SK onih organizacijskih ustanova SSNO koje se neposrednije bave izdavačkom delatnošću, ili na određeni način utiču na tu delatnost i na vojnu publicistiku, treba da što pre razmotre problematiku izdavačke delatnosti u svome domenu i preduzmu odgovarajuće mere za njeno unapređenje. Za takve dogovore potrebno je okupljanje predstavnika onih upravnih organa organizacijskih jedinica i ustanova SSNO koji su nosioci izdavačkih planova i programa, te sagledavanje, aktueliziranje i usklađivanje godišnjih, srednjoročnih i dugoročnih planova izdavačke delatnosti, imajući pri tome u vidu već utvrđene stavove i potrebe oružanih snaga. Na osnovi tako utvrđenih stavova i datih preporuka, izdavačke planove treba dopuniti, usvojiti metodologiju i elemente neophodne za njihovu realizaciju, dajući dugoročnija rešenja za kadrovske, organizacijske, materijalno-finansijske i druge probleme.

Ima potrebe da se na odgovarajućem nivou — i u SK i u upravnim strukturama — podstakne i povede šira rasprava o merama za dalji razvoj kritike i borbe mišljenja u vojnoj publicistici. Treba naime, i dalje insistirati na tome da se u svim oblicima pisane reči neprekidno razvija borbena, stvaralačka, marksistička kritička misao, da pisana reč u svim oblicima bude zasnovana na dijalektičkom metodu i uvek prožeta aktuelnim stavovima SKJ o pitanjima koja su od značaja za organizaciju i razvoj oružanih snaga i izgradnju sistema opštenarodne odbrane.

U organizaciji SK i upravnim putem treba preduzimati svestranije mere da se starešine, a i svi komunisti, više koriste knjigom kao izvorom novih saznanja na čiji je neizmeran značaj drug Tito nedavno posebno ukazao u svom predavanju slušaocima Političke škole »Josip Broz Tito« u Kumrovcu. Ta saznanja postaju sve preča potreba za uspešno obavljanje funkcionalnih dužnosti i za uspešnu idejno-političku aktivnost i društveno angažovanje svih pripadnika Armije.

B. S.

TEORIJSKI DOPRINOS JAČANJU ODBRANE I DALJI ZADACI »VOJNOG DELA«

Na zajedničkom sastanku Saveta i Redakcije »Vojnog dela« nastavljena je rasprava o kvalitetu časopisa, o tematskom planu i zadacima Saveta i Redakcije u vezi sa idejama i stavovima druga Tita iznetim u intervjuu za grebačkom »Vjesniku«.

Plodna i sadržajna diskusija u kojoj su uzela reč dvadeset i četiri diskutanta razvila se na osnovu uvodnog izlaganja general-potpukovnika Asima Hodžića koji je govorio o sadržaju i kvalitetu rubrike »Iz inostranih armija« i izlaganja glavnog i odgovornog urednika pukovnika Mihajla Vučinića, koji je govorio o aktuelnim zadacima i tematskom planu »Vojnog dela«.

U ovom broju časopisa donosimo diskusije drugova: general-pukovnika Dušana PEKIĆA, Đure LONČAREVIĆA i Rajka TANASKOVIĆA, druga Ante RAOSA, general-majora Milana KLOBASA, pukovnika Milana PAVLOVIĆA, Vinka MILIĆA i Antuna MALIĆA.

General-pukovnik
Dušan PEKIĆ

Želeo bih da ukažem na nekoliko praktičnih problema u vezi s napisima u »Vojnom delu«. Pre svega, mislim da bi iskustvima iz inostranih armija trebalo prići konkretnije i sa više kritičkog prilaza. Imam utisak da mnogi prilozi na ovu temu nisu prošli kroz odgovarajuću verifikaciju i recenziju, pa nam se zato događa da neki autori iznose poglede i mišljenja onako kako ih prezentiraju strani autori, odnosno da nekritički interpretiraju strane publikacije i članke.

Koliko god bilo korisno upoznavanje stranih pogleda i mišljenja o aktuelnim problemima vojne nauke, teorije i prakse, toliko je

štetno ako ih prenosimo kao sopstvena mišljenja i poglede, pogotovo ako ih još sugeriramo kao naše analize i iskustva — kako to i ispada ako ih ne podvrgnemo kritičkoj analizi. Mislim da ubuduće moramo pri tom biti veoma oprezni, što se može postići kvalitetnim i kvalifikovanim recenzijama te vrste članaka i publikacija.

Kada je reč o časopisu »Vojno delo«, mislim da je i on u sličnoj situaciji kao i većina naših drugih publikacija i časopisa, naime, on se još uvek nedovoljno koristi u vojno-stručnoj i političkoj nadgradnji starešina.

Mi smo nedavno raspravljali o časopisu kopnene vojske »Vojnom glasniku«, pa smo ustanovili da je stanje u pogledu njegovog korišćenja veoma ozbiljno, ali smo istovremeno utvrdili i uzroke takvog stanja. Verujem da bi bilo od koristi ako bismo sprovedli sličnu analizu i sa »Vojnim delom«. Zato bih predložio da sprovedemo jednu širu anketu kod starešina, možda od majora pa naviše, u kojoj bi korisnici izneli svoja mišljenja o časopisu, a naročito o tome zašto ga ne koriste dovoljno, ili zašto ne žele da se na njega pretplate.

General-pukovnik
Đuro LONČAREVIĆ

Smatram da »Vojno delo« ima veoma značajnu ulogu u obrazovanju naših starešina, prvenstveno putem teorijske obrade aktuelnih pitanja iz oblasti rata, ratne veštine i vojne organizacije. Na žalost, ponekad se o teoriji govori i razmišlja kao o čistoj apstrakciji, a gubi iz vida njena povezanost sa praksom i iskustvima. Međutim, upravo na primeru razrade doktrine ONO, mi moramo da konstatujemo da nam je veoma potrebno teorijsko uopštavanje višegodišnjih iskustava koje je naše društvo steklo u pripremama za odbranu, ali i više od toga: moramo dublje ulaziti u savremene probleme teorije rata, a posebno oružane borbe, kao izuzetno interesantne teme za našu vojnu nauku. Zbog toga, gledano u celini, mislim da nam treba više teorije i više teorijskih napisa. U tom pogledu se potpuno slažem sa generalom Tanaskovićem.

»Vojno delo« ne bi smelo da se spušta ispod određenog teorijskog nivoa, koji je i do sada imalo. Izgovor da će se tako izgubiti čitaoci je potpuno neosnovan. Naprotiv, časopis će se u još većoj meri približiti čitaocima i osvajati nove, ako i dalje bude uspevao

da kvalitetno obrađuje zaista aktuelne teme, drugim rečima da bude na nivou vodećeg teorijskog časopisa. Glavni problem je, znači, u kvalitetu napisa i umešnom izboru teme koja je, u datim uslovima, posebno aktuelna i značajna.

Ilustracije radi, ukazao bih i na neke negativne pojave s kojima se srećemo u praksi borbene izgradnje naših jedinica, a čiji su uzroci, pre svega, u domenu svesti. Kada, na primer, u nekoj jedinici nismo zadovoljni kvalitetom organizacije i funkcionisanjem službe dežurstva ili stražarske službe, ili kada nismo zadovoljni vojničkim redom i disciplinom, ili, pak, stepenom angažovanja vojničkog kolektiva u podizanju borbene gotovosti — uveren sam da bi nam dublja analiza ovakvih i sličnih pojava pokazala da je, pored zanemarivanja planske organizacije i nedovoljne kontrole, jedan od osnovnih uzroka ovih pojava nepotpuno razumevanje karaktera i uloge vojne organizacije u našem samoupravnom socijalističkom društvu, nerazumevanje uticaja društvenih odnosa na vojnu organizaciju i nerazumevanje uticaja oružane borbe na principe organizovanja i pripremanja oružanih snaga za zadatke u ratu. Jer, šta je drugo već nerazumevanje oružane borbe i neuvažavanje njenog uticaja na vojnu organizaciju kada se, na ovaj ili onaj način, potcenjuju oni principi organizovanja i funkcionisanja vojne organizacije na kojima ona mora da se zasniva i izgrađuje da bi uspešno funkcionisala u ratu. Ova vrsta pojava ima koren u neznanju i u nerazumevanju, a katkada i u potcenjivanju oružane borbe. Isto tako, šta drugo znači nego neznanje ili nerazumevanje uloge svesnog faktora kada se potcenjuje uloga čoveka i vojnog kolektiva, koji objektivno — u našim uslovima više nego u bilo kojim drugim — mogu biti izvanredno konstruktivni činioци borbene izgradnje vojnih jedinica u svakom pogledu.

Smisao ovih napomena, da ih dalje ne razrađujem, jeste u tome da ukažu na izuzetno veliku ulogu koju teorijsko obrazovanje i viši nivo znanja mogu da imaju u izgradnji oružanih snaga, odnosno bržem i uspešnijem prevazilaženju pojava koje ne doprinose borbenoj spremnosti jedinica.

Na kraju, skrenuo bih pažnju i na neke konkretne primedbe u vezi s tematskim planom. Smatram da teme koje su u planu grupisane pod zajedničkim nazivom »Teorijske osnove opštenarodne odbrane« imaju svoje opravdanje. Ne znam koliko će se moći sve da obrade, ali bi bilo korisno da se s tim u vezi uloži odgovarajući trud. Mislim da bi trebalo, uporedo s temom o modernizaciji oružanih snaga, tražiti autore i za temu o našim oružanim snagama u samoupravnom socijalističkom društvu, i to ne samo u smislu moderni-

zacije, nego i društvenih osnova i društveno-političke funkcije. Što se, pak, tiče teme »Opštenarodni odbrambeni rat«, mislim da je data usko; definisana je, prvenstveno, kao oružana borba, a ne kao opštenarodni odbrambeni rat. A kao što znamo, opštenarodni odbrambeni rat je širi od oružane borbe.

General-pukovnik
Rajko TANASKOVIĆ

Nedavno smo razgovarali o programskoj orijentaciji časopisa i mislim da smo tada došli do nekih korisnih i praktično upotrebljivih zaključaka za našu dalju orijentaciju i rad. Danas tu diskusiju produžavamo, što nije loše. Mada ovo nije prilika za dublje analize, želeo bih da iznesem mišljenje o tome šta karakteriše časopis, u celini gledano.

Pre svega, smatram da je u »Vojnom delu« još uvek malo teorije. Najveći deo tekstova su prilozi koji se mogu svrstati u više ili manje uspele deskripcije, istoriju, monologe, didaktiku, prikazivanje naoružanja pretežno sa tehničkog aspekta i sl. Dakle, svega drugog ima više nego teorije, a kao što znamo »Vojno delo« treba da bude osnovni i vodeći vojnoteorijski časopis. Njegov je prvorazredni zadatak rasvetljavanje svih ili skoro svih problema u vezi sa izgradnjom oružanih snaga, ratom kao društvenom pojavom, opštenarodnom odbranom i svim onim što se u te okvire može svrstati. Neću da kažem da časopis nema i priloga koji su veće naučne i teorijske vrednosti, ali je to nedovoljno u odnosu na potrebe, a čini se i mogućnosti. Nažalost, nisu retke ni pojave formalnog logiciranja, a događa se i to da autor nekog članka iskonstruiše problem (koji, u stvari, ne postoji), pa onda sam sa sobom polemíše. Situacija bi bila još teža da nije ogromnog napora Redakcije da pripremi priloge za štampu.

Drugi problem jeste nerazvijenost kritičke misli. Na stranicama »Vojnog dela«, a slično je i u drugim vojnim publikacijama, još uvek nema pravih dijaloga i polemika, nema suprotstavljanja mišljenja. Najveći broj tekstova su, uglavnom, monolozi, često sa pretenzijama na poslednji sud, ispravnost i tačnost o pokrenutom pitanju. Nešto je drukčije bilo jedino u diskusijama za »okruglim stolovima«, u kojima su se katkada konfrontirala različita mišljenja i stavovi. Mislim da neću ništa novo reći ako kažem da su nam za dalji razvoj

vojne nauke, a još više za korišćenje naučnih rezultata do kojih se može doći i dolazi — polemika, dijalog i konstruktivna kritika ne samo potrebni već i nužni. To, razume se, nije moguće postići nikakvim dekretom ni zaključcima koje ćemo danas i ubuduće donositi, ali zato svi skupa, autori, Redakcija i članovi saveta časopisa, moramo u praksi stalno ulagati napore da bi u sferi pisane reči više negovali studiozan rad i kritičku misao.

Postoji više razloga zbog kojih ne možemo biti potpuno zadovoljni sadašnjim stanjem stvari. Jedan od njih je i slaba stimulacija autora. Oni koji pišu najčešće su entuzijasti, koji tim putem žele da se izraze, da se dokažu, da sebe provere. Pišu, dakle, zato što osećaju unutrašnju potrebu za pisanjem. Takvih je na žalost malo, a naša orijentacija mora biti na proširenje broja takvih autora. Međutim, čini mi se da ćemo teško privući širi krug starešana da pišu u časopisu ako ne budemo vodili računa i o stimulaciji autora. Pod tim ne podrazumevam isključivo materijalnu stimulaciju, jer nije sve samo u novcu (mada je i u novcu). Jer, kad ne bi bilo tako, onda naše društvo ne bi ni preduzimalo odgovarajuće mere da stimulira stvaraoce. U pitanju je, znači, i afirmacija, dokazivanje. Stoga, mislim da Savet časopisa treba da podrži predlog koji je dostavljen nadležnim organima u Saveznom sekretarijatu i kojim se zahteva da se u ovom pogledu izjednačimo sa drugim sredinama. Nema nikakvih, bar ne opravdanih, razloga za bilo kakvom diskriminacijom vojnih pisaca. Smatram da pomenuti problem treba rešiti na pravedan i pravilan način.

Što se tiče praćenja i izučavanja teorijske misli i drugih dostignuća stranih armija, treba imati u vidu da to nije lak i jednostavan posao. Mislim da je u pravu general Nikola Pejnović koji insistira, pre svega, na definisanju karaktera časopisa, kako bismo znali kakva je njegova funkcija u tome šta on treba i može da uradi. Lično smatram da svestranije izučavanje inostranih iskustava višestruko prevazilazi profil »Vojnog dela« i njegove mogućnosti, što ne znači da i o tome ne treba pisati. U svim ili skoro svim člancima objavljenim u »Vojnom delu« koje sam pročitao, a odnosili su se na inostrana ratna iskustva, najmanje je bilo teorijskih uopštavanja i analiza, a znatno više deskripcije, istorije i iznošenja činjenica. Međutim, to predstavlja samo sirovu građu za teoretičara i istraživača.

Uzmimo, na primer, iskustva iz ratova u Vijetnamu i na Bliskom istoku. Kao što je poznato, ni jedan od ova dva rata mi nismo neposredno pratili i istraživali, zbog čega smo i došli u situaciju da njihova iskustva izučavamo post-festum, kada su već postala istorija; na osnovu dokumentacije, objavljenih radova, anketa i sl., što je

izuzetno težak i dugotrajan proces. U pitanju je, dakle, istraživački rad pojedinca, grupe ili tima, ali koji zahteva i mnogo vremena i mnogo strpljenja ako želimo da dođemo do korisnih rezultata u pogledu teorije taktike, organizacije, operatike i strategije, koje su primenjene u tim ratovima. »Vojno delo« se može uključiti u ovaj proces, uglavnom, na dva načina. Prvo, da to prepusti entuzijastima, ljudima koje ti ratovi interesuju i koji će ih sami, nezavisno od bilo kakvih formalnih obaveza, proučavati i objavljivati rezultate do kojih su došli. Drugi metod se sastoji u tome da se do rezultata dođe timskim radom stručnjaka, što je, svakako, pouzdaniji i efikasniji put. Uostalom, treba imati u vidu da ni sami Vijetnamci i Arapi još nisu izučili i teorijski uopštili sve ono što su u praksi postigli, što objektivno ograničava i naše mogućnosti za šira istraživanja i uopštavanja. Dovoljno je uzeti, na primer, izuzetno vrednu knjigu generala Đapa, legendu vijetnamske revolucije, pa se uveriti da je u njoj najmanje iskustava i teorijskog uopštavanja, naročito u oblasti taktike. Hoću da kažem da i jedno takvo autentično i značajno izvorno delo kao što je studija generala Đapa, ne pruža mnogo mogućnosti našem istraživaču i teoretičaru da donosi uopštavanja, što, drugim rečima, znači da to nije laka i jednostavna stvar, već da se moramo bolje organizovati ako želimo da ove ratove zaista temeljito izučimo i dođemo do korisnih rezultata. Najpouzdaniji kriterijum korisnosti biće direktno suočavanje sa našom praksom i savremenom stvarnošću, jer ono što je, možda, bilo dragoceno u borbi Vijetnamske oslobodilačke armije može da bude korisno i za nas, ali i ne mora (s obzirom na druge uslove, prostor, ratište i ostale činioce).

Što se tiče predloženog tematskog plana, mislim da je po obimu dosta ambiciozan, a tematski sasvim dobar. U tematskom planu za jednu godinu ne možemo pretendovati da damo teorijski odgovor na svako praktično pitanje s kojim se danas suočavamo u trupi, školi itd. Mislim da u tom pogledu moramo biti realni. »Vojno delo« može na određen način da pomogne u rešavanju čak i nekih praktičnih problema trupe i škola, ali pri tome nikada ne smemo da gubimo iz vida šta je teorija, a šta je stvar rutine, operative, svakodnevne prakse. Načelno gledano, nema teme i problema koji ne bi mogli da budu i stvar teorije, ali kad to »prizemljimo« i svedemo na konkretan teren — moramo znati šta je šta i šta gde pripada. Ako za godinu dana (u šest brojeva) ostvarimo samo 50 procenata planiranog, a uz to obezbedimo kvalitet, mislim da ćemo postići veliki uspeh.

Kada je riječ o »Vojnom delu«, a i onome što je napravilo u prošloj godini i u pogledu programa koji se predlaže za budući rad, smatram da se može dati apsolutno pozitivna ocjena. To je ono što je, po mome sudu, dominantno. Zbog toga, a ne iz formalnih razloga, treba odati priznanje redakciji za uspješno vođenje časopisa.

Iz svega što je predloženo u analizi rada časopisa, posebno u odnosu na prošlo razdoblje, vidi se nesumnjiv napredak, i u pogledu širine i u sadržajnosti tematike, a i nivoa i kvaliteta članaka. To namjerno ističem zato što smatram da i te elemente treba posmatrati u dinamičkom smislu. Sada se postavlja pitanje: šta učiniti da časopis postane još značajniji faktor u našem naporu za jačanje oružanih snaga, a zatim i cijelog sistema općenarodne obrane?

Mislim da bi vrijedilo učiniti poseban napor kako bismo proširili krug saradnika, i to prije svega unutar Armije, ali i izvan nje. Ja nisam prvi koji pokreće to pitanje; ono je bilo predmet rasprave i ranije. Međutim, imam osjećaj da je ono sada izuzetno važno, jer jedino tako možemo dobiti bitku za kvalitet, o kojoj je govorio drug Ljubičić.

Upozorio bih na još jednu pojavu o kojoj bismo morali voditi računa. Praksa nam je pokazala da svuda tamo gdje smo imali neku vrstu monopola u pravljenju časopisa — tamo nismo imali uspjeha. Često su takvi časopisi vođeni više komercijalnim elementima nego mjerilima druge vrste, pa su katkada dovodili u pitanje i ideju časopisa, koja je polazila, inače, od pozitivnih pretpostavki. Ovdje su problemi nešto drugačije naravi. Međutim, cijena od 100.000 starih dinara po autorskom tabaku je u odnosu na sve druge časopise dosta skromna. Slažem se sa drugom Tanaskovićem da ne bi trebalo sve svesti na materijalnu stranu, mada ni ona nije beznačajna. No, apstrahirajući taj kompleks pitanja, mislim da bi bilo vrijedno, zbog kvaliteta časopisa, posegnuti za većom širinom u pogledu saradnika. Nailaze novi ljudi i nove snage, koje se stvarno bave naukom i naučnim radom, i upravo sada imamo realnu šansu da kvalitet časopisa još više poboljšamo i da ga usmjerimo na suštinske teme, bilo sa područja vojnih aspekata odbrane ili, pak, kompleksa društvenih problema koji se tiču odbrane. Znam da smo, na primjer, u pogledu moralno-psihološke pripreme stanovništva napravili dosta dobar posao.

Međutim, imam osjećaj da tu još uvijek ima nečeg stihijnog, da nam nedostaju naučna analiza i studije kojima bismo zaokružili ci-

jeli ovaj sistem, tako da bude još bolji u smislu pripreme ukupnih snaga. Kada je riječ o predloženom programu tema, nigdje nismo ni spomenuli udruženi rad. Ja mislim da bi o tome valjalo pisati, da ova tema dana to zavređuje. Sa drugovima iz sindikata sam o tome i diskutirao; razmotrimo udruženi rad i sa aspekta odbrane, tako da radnik shvati da je odbrana dio produktivnosti rada, pitanje njegovog dohotka i sl. Ne vjerujem da poduzeća koja rade u nenormalnim ili nesigurnim uslovima mogu dobro da proizvode ili da se sutra uspješno brane od agresije.

General-major
Milan KLOBAS

Prema jednoj anketi koju smo sproveli krajem prošle godine, ustanovili smo da samo relativno malo oficira kupuje »Vojno delo«. Kada smo razgovarali sa starješinama, rekli su nam da »Vojno delo« koriste, uglavnom, u pripremanju za ispite za čin, katkada za pojedina predavanja ili pri razradi elaborata za vježbe. Čita se, obično, samo ono što ih trenutno interesuje, na primjer, aktuelna pitanja protivoklopne borbe, protivvazdušne odbrane i sl.

Kada je riječ o tematici inostranih armija, mislim da se »Vojno delo« bavilo, pretežno, organizacijsko-formacijskim problemima, a dijelom i konkretnim ratnim iskustvima novijeg vremena. Međutim, u posljednje vrijeme, a naročito unatrag nekoliko godina, u toku je proces od izuzetnog značaja: ostvaruje se ubrzano smanjivanje vojnih efektivna uz istovremeno jačanje njihove vatrene i udarne moći. Ove i slične tendencije moraju biti u središtu našeg interesovanja, a još više nas moraju zanimati nastojanja mnogih armija ka uvođenju novih, savremenijih borbenih sredstava, a i uticaj tog novog oružja na borbenu vrijednost i upotrebu jedinica.

Vjerujem da bi »Vojno delo« moglo umnogome doprinijeti boljem sagledavanju i realnijem procjenjivanju mogućnosti potencijalnog agresora. Naše trupne starješine još uvijek nedovoljno u praktičnoj obuci sagledavaju te mogućnosti, a ponekad ih i potcjenjuju. Također se zanemaruju odnosno nedovoljno uvažavaju, mogućnosti dejstva agresora u našoj pozadini, bilo putem ubacivanja ili vertikalnim manevrom. S tim u vezi, aktuelno je i pitanje: u kojoj mjeri potencijalni agresor uvažava našu komponentu teritorijalne odbrane i ulogu partizanskih snaga, i koje će mjere i metode primje-

njivati u svojim dejstvima u odnosu na sveobuhvatnost teritorijalne komponente. U procjeni agresora ne bismo smjeli procjenjivati i uzimati u obzir samo njegovu trenutnu snagu i mogućnosti, već moramo računati i na ljudske efektive i materijal koje će dobiti kasnije, u toku borbe, što će nesumnjivo imati velikog utjecaja na daljnji tok rata i naša borbena dejstva.

Pukovnik
Milan PAVLOVIĆ

Smatram da je neobično važno, pre svega sa stanovišta intervju drugog Tita »Vjesniku«, da nedvosmisleno utvrdimo: dokle doseže časopis »Vojno delo«, šta se iz njega čita ili ne čita i zašto je to tako. Takođe smatram da bi bilo korisno ako bismo imali pregled sastava autora do sada objavljenih članaka u »Vojnom delu«. Međutim, i bez ovakvog pregleda je moguće lako ustanoviti da je gotovo beznačajan broj autora iz komandi armija i divizija, a pogotovo nižih institucija. Ta činjenica govori o tome da postoji ozbiljan problem saradnje u »Vojnom delu«.

Kada ovo pokrećem, polazim od saznanja da se časopis malo čita. Često ga ne čitaju ni oni koji su na njega pretplaćeni. Koliko sam slušao, najviše se čitaju rubrike iz inostranih armija, ali ne znam koji je razlog tome: da li zato što u ovim tekstovima ima više analitike i argumentovanja polemike ili zato što je u prirodi ljudi da se interesuju za ono što im je manje poznato i dostupno. Kada je u pitanju oživotvorenje koncepcije ONO, mislim da je »Vojno delo« ostalo, pretežno, u sferi strategije i operatike, odnosno načelnih i opštih postavki, zbog čega prosečan čitalac ostaje prema člancima ove vrste prilično nezainteresovan. Bez obzira na to što je »Vojno delo« teorijski časopis, čitalac očekuje i konkretnije odgovore, posebno u vezi s temama koje su u žiži njegovog interesovanja: o komandovanju, sadejstvu, usaglašavanju dejstava svih komponenti oružanih snaga i dr.

Na kraju, predlažem da se organizuje šira rasprava drugova iz Redakcije sa starešinama u nekoliko garnizona, gde bi se mnogo toga objasnilo. To je potrebno i zato da bi se ljudi podstakli na pisanje, a ujedno bi im se mogla dati i određena uputstva u vezi sa najavljenim tematskim planom.

Mislim da deo današnje diskusije zaslužuje da izađe i izvan okvira Saveta. Naime, ovde je konstatovano da je saradnja u časopisu nedovoljna, da nema dovoljno teorijskih članaka, te da se časopis nedovoljno prati, izučava i koristi. Mislim da je jedan od razloga takve situacije opšte stanje publicistike u zemlji, pa prema tome i u Armiji. Kao što znamo, još uvek se veoma malo prati ozbiljna literatura kao što su teorijski časopisi. Neke sredine čak i potcenjuju one koji se bave teorijskim radom, koji nešto istražuju. Na njih se gleda kao na ljude koji trče za novcem i honorarima.

Predlog koji bi hteo podneti svodi se, u suštini, na potrebu da se o ovim pitanjima šire pozabavi i Savez komunista u Armiji. Ukoliko pre, što upravo Savez komunista insistira na razvijanju marksističke misli i sistematskom vaspitavanju ljudi u duhu marksizma, a mislim da je to nemoguće ostvariti ukoliko kod naših starešina ne razvijamo naviku, potrebu i želju da uče i rade na samoobrazovanju. Čak i onda kada nemaju nikakvih podsticaja za to. I u kadrovskom vrednovanju trebalo bi više ceniti ljude koji se bave teorijom i koji istražuju. Treba naći načine kako to da se podstiče. Mislim da bi ujedinjenim naporima vojnih časopisa, pa i lista »Narodna armija«, trebalo uticati na jačanje direktne saradnje u časopisima i podsticati starešine da predlažu, da iznose svoja rešenja i ideje do kojih dođu.

S druge strane, ima i pojava potcenjivanja snage pisane reči i njenog uticaja na čitaoce. Mnogo je bolje ako se neko usvojeno rešenje, novina ili problem ne zadrže samo na nivou viših komandi i ustanova, već što pre izađu u javnost, i tu dobiju svoju materijalnu snagu. Zato bi bilo dobro da se, putem rasprava u Savezu komunista ili na drugim nivoima u okviru komandi, razvija pravilan odnos prema teorijskom radu, novatorstvu i, uopšte, prema pisanoj reči. Ljudi bi trebalo da shvate da im je dužnost ne samo da sastavljaju analize i referate, već i da rade na novim saznanjima, i da stiču nova iskustva koja mogu biti od velike koristi za armiju i društvo.

Sledeći predlog se odnosi na potrebu veće smelosti u uređivanju časopisa. Konstatovali smo, na primer, da nema dovoljno dobrih teorijskih članaka. Verovatno ih ni ubuduće neće biti previše, jer se ne može preko noći promeniti obim i kvalitet saradnje. Predlažem zato da, radi razvijanja većeg interesovanja za »Vojno delo«, otvorimo, između ostalih, i takve rubrike koje bi omogućile dijalog čitalaca i

Redakcije. Od čitalaca bi trebalo tražiti predloge, mišljenja i sudove o pojedinim pitanjima, i na neke stvari im javno odgovarati u časopisu.

Naposletku, mislim da i »Vojno delo« treba da u određenom periodu ima svoje težište. U programu je predložena obimna tematika. Međutim, s vremena na vreme, u društvu i u armiji postaju aktuelne neke teme koje nismo mogli unapred predvideti, pa i o tome treba voditi računa i biti u stalnom kursu aktuelnih zbivanja. Časopis je to do sada rešavao, uglavnom, putem razgovora za »okruglim stolom«. Korisno bi bilo, međutim, da unapred odredimo, ako ne za celu godinu, a ono bar za dva do tri broja, na čemu će biti težište, pa da Redakcija i Savet organizuju saradnju u tom pravcu. To je mnogo bolje nego da stihijski objavljujemo ono što stigne u Redakciju, jer time sistematski usmeravamo tematiku časopisa na najaktuelnija i težišna pitanja vojne teorije i prakse.

Pukovnik
Antun MALIĆ

Dao bih jedno obaveštenje u vezi sa pitanjem koje je pokrenuo drug Vinko Milić. Naime, diskusija i polemika o stanju u sferi publicistike bili su jedan od povoda za pripremanje partijskog savetovanja u organizaciji Komiteta Saveznog sekretarijata, na kojem treba da se analiziraju položaj i aktuelni idejni problemi one publicistike koja je u ingerenciji Saveznog sekretarijata. Tu se, pre svega, misli na propise, pravila i udžbenike, zatim na časopise (ima ih 9, uključujući i »Vojno delo«), i tematiku koja razmatra narodnooslobodilački rat.

Prvi razgovori o tome gde se sada nalazimo pokazali su da u poslednjih petnaestak godina organizacije SK u Saveznom sekretarijatu uglavnom nisu raspravljale probleme publicistike. Kako kaže general Tanasković, najveći broj svih radova bio je rezultat entuzijazma pojedinaca, lične sklonosti za pisanje itd. Kao član uređivačkog odbora našeg časopisa, to sam i lično osetio u poslednje dve-tri godine. Za svaki broj uvek je bio problem obezbediti potreban broj dobrih članaka. U drugim časopisima, izgleda, situacija je još teža. Zbog čega je to tako, da li je i u kojoj meri i organizacija Saveza komunista u celini imala pisanu reč u centru svoje pažnje, koliko se

njome bavila, koliko se to koristi i zašto se ne koristi — to su neka od pitanja na koja bi pomenuto savetovanje trebalo da odgovori. Dođuše, svesni smo činjenice da ni jedno savetovanje, pa ni ovo, ne može da daje rešenja. Tu su sigurno mnogo ozbiljniji i mnogo dublji razlozi. Razgovarao sam sa dvojicom viših starešina koji kažu da je relativno malo oficira koji redovno prate »Vojno delo«. Trebalo bi videti zbog čega. Da li ih ne privlači sadržaj ili je u pitanju nešto drugo. To su otprilike oni razlozi koji su rukovodili Komitet da organizuje savetovanje na kome bi se pokušao dati odgovor na ova pitanja. Da li će se i koliko u tome uspeti — to je drugo pitanje.

M. V.